

Beszéd az aradi vértanúk emléknapján

Kegyelem néktek és békesség Istentől!

Hölgyein és Uraim! Kedves Testvéreim!

Hallhattuk a tizenhárom aradi vértanú neveinek felsorolását, akik mind a Magyar Golgotán áldozták életüket a hazáért, amiképpen Kossuth Lajos nevezte az aradi kivégzőhelyet. Szintén Kossuth Lajos szavát idézem, amikor fejet hajtunk előttük: „leborulok a nemzet nagysága előtt”.

Amint már történt utalás rá: a névsor nem teljes. Batthyány Lajos, az első felelős magyar kormány első miniszterelnökét szokták a tizennegyedik aradi vértanúnak nevezni. De ide tartoznak még: Kazinczy Lajos honvédtábornok, nagy nyelvészünk, írónk, Kazinczy Ferenc fia, Lenkey János tábornok, aki együtt sínylődött az aradi börtönben a felsoroltakkal, és aki megtébolyultan halt dicstelen halált az aradi várbörtönben. Ide kívánczik Rulikovszki Kázmér lengyel százados neve is, akit már 1849 augusztusában kivégeztek, és városunk köztemetőjének névadója. Beépült helyi és magyar történelmünkbe. Nem utolsósorban pedig Szacs vay Imrét említeném én is, Várad követét, a népképviselési országgyűlés jegyzőjét.

Minden bizonnyal a névsor még folytatatható volna. Nevük és áldozatuk a haza- és szabadságszeretet szimbólumává vált. A hősöknek a személye és neve azonban számtalan és névtelen, a hősök egész sora csatlakozik hozzájuk. Egész népünk véráldozatát és hősiességét fejezve ki.

Elgondolkozva hallgatom naponként a Hősök naptára című műsort a rádióban, mely felidézi bennünk történelmünk, népünk szakadatlan szabadságharcait. Kossuth Lajos egyetlen töredékesen megmaradt hangfelvételét idézem, mintegy szentséges testamentum gyanánt. „Az engem kitagadott haza felé nyújtva agg karjaimat, a hála hő érzelmével áldom a vértanúk szent emlékét. Hűségükért a haza iránt, és a magasztos példáért, melyet az utódoknak adtak.” Hát ilyenképpen gyűltünk ma össze, háládatos utódokként, példájuk követőiként. Hadd idézzem mindenekelőtt a Nagyváradhoz kapcsolódó vértanúk szavait. Köztük is Nagysándor József tábornoknak, városunk szülöttjének a mondatai kíváncsognak ide, aki ezekkel a szavakkal utasította vissza a menekülés lehetőségét. „Meggyőződéssel harcoltam ügyünk mellett, és nem szököm el. Tudom, milyen sors vár reám. A halál. Nevem, becsületem e tett által nem szennyezem be.” Halálmegvető bátorságához méltó kivégzése előtt mondott utolsó szavai is erkölcsi nagyságára vallanak: „De rettenetes volna most az elmúlásra gondolni, ha semmit sem tettem volna életemben.”

Valószínűleg nem is hallottunk volna ezekről a tábornokokról, a történészekon kívül talán senki nem tartaná számon legtöbbjüket, hogyha nem haltak volna hősi halált 1849. október 6-án. Főbenjáró életáldozatuk azonban legfőbb életművük lett, és ezzel beírták nevüket a történelembe. Ékesen példázva, hogy nem szükséges egy egész életpálya ahhoz, hogy valaki üdvözüljön és hőssé váljon. Életáldozatuk a magyar jövőnek, a magyar nemzet történelmének, a magyar szabadságnak manapság is és mindenkor alapjául szolgál.

Még Lahner György nevét emelem ki, aki a szabadságharc hadiiparának az irányítója volt, és ilyen formán neve szintén szorosan kapcsolódik Nagyváradhoz. Ugyanis Buda eleste után Pestről – miközben a kormány Debrecenbe vonult – a fegyvergyárat és a hadfelszereléseket gyártó üzemet ide helyezték, Váradra. Ezáltal városunk egyik legfőbb,

mondhatjuk második legfontosabb központjává vált a szabadságharcnak. Ő, Lahner György mondta utolsó szavaiban: „Krisztus keresztje és a bitófa oly rokon, és az isteni áldozat mellett oly törpe az én áldozatom.”

Bámulatos az a tudatosság, mely a halál árnyékában eme tábornokok és az említettek gondolkodását, felfogását jellemezte. Hitük próbáját állták ki, és mint a tűzben kipróbált nemes érc, úgy állották ki a hűség próbáját, rendületlenül maradván a halálban. Krisztus igazi tanítványaiként követve az ő példáját. Cselekedetükkel és áldozatukkal tettek bizonyosságot keresztény emberi értékrendjükről, hitükről.

A mai megemlékezések sorában egy érdekesítő rádióműsort volt alkalmam ma reggel hallgatni, amely arról a lelkiismereti konfliktusról szólt, arról a már-már tudathasadás-közeli, lelkiismereti döntéshelyzetről, mely a császár hűségére felesküdt katonáemberek helyzetét jellemezte a forradalom után kibontakozott szabadságharc sodrásában. Egyfelől ott volt a katonai esküjük – tudjuk, hogy a katonaságban az esküre nincsen apelláta –, ezzel szemben pedig ott volt a diadalmas forradalom és szabadságharc. A kettő között kellett választaniuk. Nagyon sokan voltak, akik nem mertek a szabadságharc oldalára állni abban az időben. Híres-neves magyar arisztokratákkal is megesett, hogy nem akarták megszegni a császárhoz fűződő esküjüket. Ráadásul nemcsak magyarokról van szó – amiképpen hallottuk a felvezető beszédben –, hanem különféle eredetű és nemzetiségű tábornokokról, katonáemberekről. Tehát őket különösképpen nem kötötte a magyarsághoz a nemzetiségük, a hovatartozásuk. Éppen ez növeli nagyra vállalásuk és áldozatuk értékét. Ez bizonyítja vállalásuk tudatos voltát. A szabadságát, igazságát védelmező magyarság ügyével való azonosulásuk bámulatos és példamutató. Ez már Európa felé nyitja ki a horizontot, hiszen a Petőfi által hirdetett világszabadságról szól, és a korabeli európai szabadságharcok közös eszmeiségére vall. Szilárd értékrendjük, tudatos vállalásuk követésre méltó ebben a tudata és identitása vesztett világban. Ebben a szellemben szükséges manapság is megvívunk vértelen harcainkat, és ebben a szellemben tekintünk az egész Európára kiterjedő összeütközésekre és kemény eszmei-politikai küzdelmekre. Ebben a szellemben valljuk, hogy meg kell védenünk magyarságunkat és Európát, mert ez a kettő szorosan együvé tartozik.

Az előbb említett neveket folytatva nem utolsósorban ide kívánczok a lánglelkű, váradi kis-Kossuthnak is nevezett Szacsvey Imre országgyűlési jegyző neve, akinek november 1-jén lesz születésének kétszázadik évfordulója. És akiről nem is tudatosítjuk, hogy elévülhetetlen érdemei vannak a magyar függetlenségért vívott harcban – már pusztán azért, hogy egyik szerzője és aláírója volt a függetlenségi nyilatkozatnak. Az utókor őt igazolta. Egyfüggetlen magyar hazában szeretne élni a magyar nemzet, és e függetlenségi harc republikánus voltának ő volt az egyik előhírnöke és legnagyobb bajnoka. Búcsúlevelét idézem: „Meghalok, ha kell, lelkem nyugodt, vétek sohasem terhelé, minden bűnöm az, hogy képviselői kötelességemet elébe tettem saját személyemnek. Az utolsó óra csendes és mély fontolgatásai közben arra kérlek” – írja öccsének, családjának – „hogy emlékezzetek reám, de ne sirassatok!”

Aláhúzom ebből a szövegrészből a „képviseelői kötelességet”. 1999-ben, Szacsvey Imre halálának a 150. évfordulójánakkori szenátorunk, Csapó I. József ezeket mondta volt, itt, ezen a helyen: „Sorsa figyelmeztet, mily hatalmas a közképvisellel felruházottak felelőssége. Mily nagy jelentőségű a nemzet érdekét szem előtt tartók cselekedete.” Testvéreim, hitünk szerint ezt a közképviselői hivatást Isten akaratából végezzük, végzik

azok, akik erre elhivatottak. Mint ahogy mindenkinek az élethivatása Istentől származik. De a népfelség elve is alapjául szolgál ennek a közképviseletnek. Istenért és a népért, Istennel és a néppel kell haladnia minden közképviselőnek. Ha körülnézünk közéletünk és politikusaink pártpolitikai mocsarában, vagy ha csak beülünk egy Magyarországról szóló európai parlamenti vitára, vagy végigkövetjük ezt a televízióban, akkor érzékeljük, hogy milyen szakadék tátong ezen jogos elvárás és a valóság között. Nem véletlen, hogy annyira megingott a választópolgárok bizalma a parlamenti demokráciában, konkrét módon pedig az egyes parlamentekben, tisztelet a kivételeknek. Hiszen lépten-nyomon olyan politikusokkal találkozunk, akik nem népükért, hanem népükből akarnak élni. Akik nem magukat, hanem népüket áldozzák fel. És akkor hol állunk már ettől a Szacsvey Imrét jellemző népképviseleti, országgyűlési mintától, modelltől!? Őelőtte és tábornokaink előtt Krisztus példája ragyogott, mint ahogy többen meg is fogalmazták – amint az előbb is idéztem egyiküket. Hát így tekintünk reájuk, ilyenképpen hódoljunk előttük és kövessük példájukat. Ne sirassuk őket, legfeljebb nagypéntek szomorúságával, de húsvét ragyogásával emlékezzünk reájuk.

Tőkés László

Elhangzott Nagyváradon, 2018. október 6-án